Vapaa Sivistystyö ry
FRITT BILDNINGSARBETE RF

Eduskunta
Sivistys- ja tiedejaosto

HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Johdanto

Vapaa Sivistystyö ry (VST) on sitoutunut toimimaan kestävän kehityksen Agenda 2030-ohjelman toimenpanoon, jatkuvan oppimisen uudistamistyöhön sekä kestävien kansalaistaitojen edistämiseen, luoden osallisuutta, hyvinvointia ja yhteiskuntarauhaa. Tähän vapaa sivistystyö tarvitsee kestävän, pitkäjänteisen ja ennakoitavan rahoitusjärjestelmän, sisältäen perusrahoituksen opintosuoritteet sekä lisäsuoritteet uusiin ja vaativiin yhteiskunnallisiin tehtäviin, kuten aikuisten perus- ja digitaidot sekä maahanmuuttajien koulutukset.

Talousarvioesitys ja vapaa sivistystyö

Vuoden 2020 valtion talousarvioesitys sisältää vapaan sivistystyön osalta perusrahoituksen lisäksi 5 milj. jatkuvaan oppimiseen kertaluonteisena valtionavustuksena. Vapaan sivistystyön perusrahoitukseen sisältyy maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta 4,92 milj.€ kohdennuksella, samalla kun esityksessä on varattu. Vapaan sivistystyön momenttien kustannustason muutos on arviolta +2,4%.

Jatkuva oppiminen kuuluu kaikille

Hallitusohjelmassa on mainittu 75% työllisyysaste, jonka saavuttamiselle tarvitaan laaja kirjo poliittis-taloudellisia toimia ja koulutuksellisia panostuksia – ohjelmassa tunnistetaan vaikeasti työllistyvät ryhmät, kuten ikääntyneet, pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevat, osatyökykyiset, vammaiset ja maahanmuuttajataustaiset. Opetushallituksen ennakointityö nostaa esille geneeristen taitojen ja yleisten opiskeluvalmiuksien merkitystä. Vapaa sivistystyö tarjoaa paljon erilaisia mahdollisuuksia näiden yhteiskunnallisesti merkittävien taitojen kehittämiseen.

Työn murros ja digitalisaatio muuttavat eniten matalamman koulutustason vaativia töitä, jolloin uudet osaamistarpeet korostuvat siinä ryhmässä, joka ei juurikaan osallistu aikuiskoulutukseen. Vapaa sivistystyö tarjoaa matalan kynnyksen oppimisen paikkoja juuri sille vaikeasti työllistyvälle kohderyhmälle, joka tarvitsee perus- ja digitaitojen päivittämistä, oppimaan oppimista ja työllisyyttä edistäviä osaamiskokonaisuuksia, jotka soveltuvat esimerkiksi osana ammatillisia tutkintoja.

Koska jatkuvan oppimisen uudistamistyö on pitkäjänteistä eri oppilaitosten yhteistyötä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti, VST ry näkee toivottavana, että jatkuvan oppimisen 5 milj.€ valtionavustuksen allokointi suuntautuu ylläolevien kohderyhmien tieto-taitojen päivittämiseen. VST ry tähdentää, että asiaa ei korjata kertaluonteisella korjausliikkeellä, vaan tarvitaan pitkäjänteisempää strategista rahoitusta jatkuvan oppimisen aliedustettujen ryhmien osaamistarpeisiin.

Maahanmuuttajille suunnatut koulutukset

VST ry painottaa, että vapaa sivistystyö kantaa laajaa vastuuta maahanmuuttajien aktiivisesta kotoutumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan; tällä on kasvavaa kansantaloudellista merkitystä.
Koulutus rahoitetaan vapaan sivistystyön valtionosuudella, valtionavustuksilla (opintosetelit), työvoimapoliittisella rahoituksella sekä ammatillisen koulutuksen ja perusopetuksen valtionosuus-rahoituksella.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät kotouttavaa kieli-, luku- ja kirjoitustaito- sekä kulttuurikoulutusta, kotoutumiskoulutusta (opetussuunnitelmaperusteista) ja sen lisäksi maahanmuuttajat osallistuvat vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämään työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, lukiokoulutukseen, aikuisten perusopetukseen ja muuhun vapaan sivistystyön koulutukseen.

Maahanmuuttajien koulutuksessa otettiin käyttöön uusi järjestämis- ja rahoitusmalli vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vuoden 2018 alussa. Koulutuksessa keskitytään kotoutumissuunnitelman mukaisiin luku- ja kirjoitustaidon sekä suomen/ruotsin kielen opintoihin. Opinnot vahvistavat myös opiskelijoiden yhteiskunta- ja työelämäorientaatiota. Hallitusohjelmassa linjataan, että kotoutumista kehitetään eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnön (01/2019) pohjalta. Tarkastusvaliokunnan mietinnössä esitetään, että vapaan sivistystyön oppilaitosten ja kolmannen sektorin osuutta kotoutumisessa tulee lisätä. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat tuloksekkaasti toteuttaneet erilaisille maahanmuuttajaopiskelijoille, kuten kotivanhemmille kotoutumista edistäviä opintoja.

Vapaan sivistystyön lakimuutoksen tavoitteena oli, että vapaan sivistystyön valtionosuusrahoituksella järjestettävään maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen ja ohjaukseen saadaan 100% rahoitus, joka kattaa sekä koulutuksen valtionosuuden että opiskelijamaksujen osuuden eikä ole pois oppilaitoksen perustoiminnasta. Maahanmuuttajien koulutukseen talousarvioesityksessä 2020 kohdennettu rahoitus (momentti 29.10.31, 4,9 M€) kattaa vain opiskelijamaksujen osuuden. Koulutuksen järjestäminen on siten tällä hetkellä riippuvaista siitä, missä määrin ylläpitäjä voi vähentää muuta vapaan sivistystyön koulutusta järjestääkseen maahanmuuttajille suunnattua koulutusta. Tämä pitää ratkaista myöntämällä suoritteita varten valtionosuusrahoitusta näille koulutuksille.

Valtionosuusrahoitusta vapaan sivistystyön kotoutumissuunnitelman mukaiseen koulutukseen on lisättävä talousarvioesityksessä 2020 vapaan sivistystyön valtionosuussuoritteisiin perustuen 7 M€, jotta lakiuudistuksen tavoite toteutuu ja onnistuneeksi todettu kotoutumisen reitti voidaan turvata.

Mahdollisuus kielen oppimiseen ja suomalaiseen yhteiskuntaan orientoivan koulutukseen tulisi olla mahdollista myös niille, joiden kotoutumisaika on päättynyt ja jotka eivät ole eri syistä voineet osallistua riittävästi suomen/ruotsin kielen ja kulttuurin koulutukseen työllistyäkseen tai kotoutuakseen kokonaisvaltaisesti suomalaiseen yhteiskuntaan. Tämä ryhmä jää edellä kuvatun kotoutumissuunnitelmaan perustuvan valtionosuusrahoituksella järjestetyn koulutuksen sekä muun kotoutumiskoulutuksen ulkopuolelle. Erityisen tärkeä kohderyhmä on maahanmuuttajanaiset. Eduskunnan tarkastusvaliokunta edellytti mietinnössään, että hallitus ryhtyy viivytyksettä toimiin maahanmuuttajataustaisten naisten työllistämisen edistämiseksi ja katsoi, että maahanmuuttajanaiset tulee asettaa kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi.
Kotoutumisajan ylittäneiden koulutuspalvelujen turvaamiseksi tulisi kohdentaa talousarviossa 2020 valtionavustusmuotoista määrärahaa vapaan sivistystyön oppilaitoksille kieli-, kulttuuri-, yhteiskunta- sekä työelämävalmiuksia edistävien koulutuksien järjestämiseksi. Tarkasteltaessa kotoutumista kokonaisuutena myös kotoutumisajan ylittäneiden koulutusta tulisi voida järjestää edellä kuvatulla 100% valtionosuusrahoituksella.

Helsingissä 5. päivänä marraskuuta 2019
Vapaa Sivistystyö ry – Fritt Bildningsarbete rf
Hallitus, psta
Björn Wallén, puheenjohtaja